

Excursió a França (Bretanya i Normandia)

Juliol de 2008

Aquest estiu del 2008, l'excursió de final de curs, la de més llarga durada de les que ha organitzat l'Ateneu fins ara al llarg de l'any, va tenir lloc del 5 al 12 de juliol i es va repetir en un altre torn, concretament del 13 al 20 del mateix mes. Hi vaig anar al 2n. torn. L'itinerari i el programa va ser el següent:

Diumenge, dia 13

Sortim de bon matí de Lleida, tot seguint la carretera de la Vall d'Aran. Parem a Bossost per esmorzar. Un cop creuada la frontera, hem de variar una mica l'itinerari previst, doncs hi havia carreteres tallades per causa del *Tour* de França.

Dinem en un restaurant de l'autopista, prop de Tolosa del Llenguadoc. Continuem fent kilòmetres en terres molt planes i amb una agricultura molt pròspera; hi ha molta vinya que abasteix una important indústria vinícola. Arribem a **Bordeus** cap a tres quarts de cinc de la tarda. Un cop instal·lats a l'hotel, mitja hora després sortim a visitar la ciutat, amb la guia francesa que ja ens esperava. De primer ens trobem amb el Palau de Justícia, un edifici molt estrany, obra del mateix arquitecte que va fer el Centre Pompidou de París; segons va dir la guia, va presentar greus problemes des del punt de vista de la il·luminació natural. Endemés, la seva estètica va provocar molta polèmica. Seguidament visitem la catedral gòtica de St. Andreu. Entrem i hi veiem un gran orgue, vitralls molt bonics, una trona molt artística, detalls tots aquests molt freqüents a les catedrals franceses. No hem vist el transsepte perquè hi feien obres. Hem sortit per una porta gòtica que recorda la Porta dels Apòstols de la nostra Seu Vella. Una vegada fora hem vist el gran contrast entre la pedra que han netejat i la que està en estat molt llastimós, per la negror que presenta.

Bordeus

Ens diu la guia que l'Estat inverteix poc en restaurar-la. Quan hem sortit per la nit l'hem vista pel darrera; on hi havia uns jardins i una tercera torre separada del cos de la catedral, per on s'hi pot pujar per uns centenars d'esglaons. En

tornar hem vist al terra com uns medallons que il·luminats feien molt bonic. Durant la tarda hem visitat també la Plaça de la *Comédie*, on hem pogut veure el Palau de l'Òpera, que és un edifici neoclàssic, amb una gran columnata tot voltant. Des d'aquesta plaça i mirant cap a una de les avingudes veiem un monument espectacular, amb al·legories sobre la llibertat i altres valors de la República. S'hi poden veure unes figures metàl·liques de cavalls, homes, sortidors d'aigua i dalt d'una columna el símbol femení de la República. Hem seguit cap el riu Garona i hem vist el pont de Napoleó, el més antic de la ciutat. La guia ens explica també que hi havia tres muralles que va tenir Bordeus des del segle II i III fins al XIV, així com, també, el paper que ha jugat el riu en l'enderrocament i l'expansió de la ciutat. Podem observar la curvatura que fa el Garona, els diferents barris: per exemple, al Nord s'hi van establir comerciants holandesos i alemanys que negociant amb vi, es van enriquir molt, però que només es relacionaven entre ells i no pas amb la resta de la ciutat. Diu la guia que aquest fenomen encara es dona en l'actualitat, i que això fa mala imatge. Tot passejant veiem també la casa on va viure el pintor aragonès Francisco Goya i ens criden l'atenció uns tramvies molt moderns, que no tenen ni catenària ni tròlei, que funcionen només amb el contacte de les rodes amb la via.

Dilluns, dia 14

Sortim molt dematí cap a **la Rochelle**; travessem els grans rius, el Garona i el Dordonya. El senyor Elies ens parla de la ciutat de Cognac i la destil·lació d'aquest licor típic de la zona. També ens explica la història de l'annexió de Bretanya a França, doncs abans era un ducat independent. Ens parla també dels castells del Loira que hi ha en aquella zona; de la política del rei Francesc I, del predomini que van exercir a Europa, primer Espanya, després França, a continuació Anglaterra i després Alemanya amb la revolució industrial. Certament, en tota l'excursió el senyor Elies va demostrar una erudició més pròpia d'un catedràtic que no pas d'un propietari d'una empresa de transports de passatgers. Arribem a La Rochelle. Som a prop del port i de l'Aquari. La guia ja ens espera, i visitem el port amb unes grans torres que el protegeixen. Ja dins del centre urbà veiem l'església de St. Salvador, amb una torre gòtica del segle XIV, més antiga que la pròpia església, que va ser enderrocada i reconstruïda al segle XIX. Pel carrer topem amb una desfilada militar: és el 14 de juliol, festa nacional francesa. Seguint amb les visites, veiem una gran quantitat de cases típiques medievals, fetes amb una combinació de fusta i maçoneria i coberta de pissarra. Passem per l'estació de ferrocarril, per sota d'un arc d'una torre on hi ha una campana de més d'una tona i mitja de pes, i a prop d'una casa d'estil renaixentista que va manar construir un conqueridor del Canadà, amb un balcó a la cantonada molt original, sota el qual va fer esculpir un cap d'un indi de la tribu dels Hurons, en agraïment per l'ajuda que aquests li van brindar. Però el més bonic de la ciutat va ser l'edifici de l'Ajuntament, un palauet preciós. Davant, a la plaça, una escultura de l'alcalde que va construir l'edifici i que va ser executat per ordre del rei per ser protestant i liberal. Als mosaics de la plaça veiem símbols de cavallers templers i a la façana una placa recordant un altre alcalde que van matar els alemanys per entorpir l'actuació dels seus submarins a la 2a Guerra Mundial. Cal tenir en compte que a La Rochelle hi havia una important base naval. De tornada ens explica la guia

la funció defensiva de les torres del segle XIV, molt semblants a les que vam veure a l'Alguer, en una altra excursió de l'Ateneu.

La Rochelle

Després de dinar a l'Hotel Mercure, a les 3 de la tarda sortim en direcció a Nantes, on hi arribem a les 5. Ens donen una hora i quart per visitar el castell i la catedral. En entrar ens ha agradat la ciutat: molt moderna, amb avingudes molt amples, i amb dos braços molt grans del riu Loira. De primer visitem la Catedral, grandiosa, dedicada a St. Pere. El castell dels ducs de Bretanya, també molt gran, amb el seu fossat, el pati d'armes molt espaiós on hi veiem a una de les parets una placa que recorda l'annexió del Ducat de Nantes a França. Reemprenem la marxa i després de 100 Km. Arribem a Rennes. Sopem a l'hotel i fem una sortida nocturna amb l'autocar per visitar la ciutat. Podem veure la Catedral, el Parlament de la Bretanya, les cases típiques del centre històric. Ens diuen que aquesta ciutat disposa de ferrocarril metropolità, cosa bastant insòlita en una ciutat relativament petita com aquesta. Seguidament ens retirem a descansar.

Dimarts, dia 15

Sortim a dos quarts de nou cap a **Dinan**, poble medieval tot voltat de muralles. Parem a una plaça rectangular, on hi trobem una escultura de Bertran Duguesclin. La pròpia guia ens explica que aquest personatge és aquell que en la Història d'Espanya va dir la cèlebre frase de *Ni quito ni pongo rey, pero ayudo a mi señor*, que va tenir com a conseqüència la mort del rei de Castella Pedro el Cruel a mans del seu germà Enrique. Fem un recorregut per l'església de St. Sauver, amb el jardí anglès al darrera, hem baixat per uns carrers molt pendents fins al pont i torre del riu. Allí la guia ens va explicar una part de la història de França emprant un mètode molt dinàmic. Sota el pont hi passava el carrer més antic que comunica el port amb la ciutat. Durant el temps lliure que ens van donar, vaig veure una altra església, la de **St. Malo**, esplèndida, com una catedral gòtica i la torre del rellotge. Em retrobo amb el grup i ens dirigim tots a dinar a una casa, tota ella de fusta, típica de la ciutat, d'estil normand, convertida en restaurant, anomenat *Chez la Mère Pourcel*. Sortim a un quart de quatre en direcció a St. Malo. En arribar, desembarquem a un passeig que va

seguint la muralla. Sota aquesta muralla s'estén una llarga platja. Observem la marea baixa i la gent que es banya. Davant hi ha un turonet, separat de la platja per una llengua de terra. Allí hi ha gent, que es va retirant a mesura que la marea va pujant. Els últims ja s'han de descalçar per arribar a la terra ferma.

St. Malo

Al final, el mar ha esborrat el petit istme, i al turonet ja no hi queda ningú. Tot seguit entrem a la ciutat medieval. Ens diu la guia que aquesta ciutat es va construir al llarg de 15 segles, la van destruir a la 2a Guerra Mundial en 15 dies i la van reconstruir durant 15 anys. Tornem a la muralla. Entrem al nucli més antic que té uns 8.000 habitants, si bé tota la ciutat en té 50.000. Ens trobem amb una escultura d'un corsari que amb el dit assenyala Anglaterra i que va lluitar sempre contra els anglesos. També ens parem davant de la casa del conqueridor de la part francòfona del Canadà, convertida avui en Casa d'Estudis. També veiem la Catedral gòtica, molt austera. La planta presenta dos nivells diferents. Va ser destruïda durant la 2a Guerra Mundial i reconstruïda després; està dedicada a St. Vicenç. Recorrem la zona comercial i tornem a l'autocar que ens retornarà a Rennes on passarem la segona nit.

Dimecres, dia 16

Sortim a dos quarts de nou cap a Mont St. Michel. El dia es presenta ennuvolat, bastant fresc i amb un *sirimiri* que ens va acompanyant. Arribem cap a les 10. Parem uns 200 m. abans per tal de fotografiar bé el conjunt de l'Abadia. Amb la guia pugem cap al conjunt monumental. Allí ens explica com un monjo va fundar el monestir perquè en somnis se li va aparèixer l'arcàngel St. Miquel. La muntanya té 80 m. d'alçada, i la base de l'Abadia també medeix 80 m. de costat. Anem seguint els tres nivells: el més baix era ocupat pel poble, els pelegrins i els presos. El nivell mitjà era reservat al rei i la noblesa quan visitaven el lloc, i el nivell superior era per als monjos. Dalt de tot podem observar un gran contrast entre el nord (amb platges sense cap senyal de vegetació, molt grises a causa de la sal) i el sud, amb camps de conreu. Tot baixant entrem al poble, ple de botigues, restaurants i l'església en estat de restauració. Amb l'autocar deixem el lloc per anar a dinar al restaurant *La Rotisserie*. A la tarda, sortim cap a Caen, arribant-hi a un quart de cinc. Desembarquem a una zona de jardins, on veiem una església sense sostre, tal

i com va quedar després dels bombardeigs de la 2a Guerra Mundial. Molt a prop hi ha l'Abadia benedictina de St. Esteve (dita també *dels Homes*). La guia ens explica la història d'aquesta ciutat i del duc Guillem el Conqueridor, que va arribar a ser rei d'Anglaterra. Dins l'església veiem la seva tomba. Tornem a l'autocar i la guia ens explica com va ser castigada aquesta ciutat durant la Guerra Mundial. Pugem dalt del castell dels ducs de Normandia, on hi ha actualment el Museu del mateix nom. Dins del recinte veiem una església, un jardí amb plantes aromàtiques que abans assortia la farmaciola del castell, un petit edifici que servia com a seu de l'economia del castell, i que era anomenat *els escacs*. Ens diu també la guia que Leonor d'Aquitània va deixar escrit com feien els comptes. Després d'un recorregut per la muralla, marxem a descansar a un hotel als afores de Pont l'Évêque. Es tracta d'un establiment de la cadena Mercure, molt confortable i posat en un indret paradisiàc. Després de sopar fem un tomb pels voltants.

Mont Saint Michel

Dijous, dia 17

Sortim a dos quarts de nou cap a **Bayeux**. Desembarquem a un lloc on hi ha un curs d'aigua amb una roda giratòria que feia anar un molí. Visitem la Catedral de *Notre-Dame*, edificada el segle XI i restaurada el XIII, una bella mostra del gòtic normand. Després anem al Museu de la Reina Matilde, que conté el famós tapís de Bayeux, que és un brodat de 50 cms. d'ample per 70 metres de llarg. En ell hi són representades escenes de la batalla de Hastings (any 1066), entre els anglo-saxons i els normands de Guillem el Conqueridor. A conseqüència de la victòria obtinguda, Guillem passà a ser rei d'Anglaterra. Acabada la visita, empenem la marxa cap a **Arromanches**. Baixem a la platja i podem observar les restes que encara es conserven del desembarcament de les forces aliades: grans blocs de formigó i restes metàl·liques del port artificial que va fer construir Winston Churchill, una tanqueta, un canó, un tanc... A prop hi ha el Museu del Desembarcament, però no tenim temps per anar-hi. Dinem al restaurant "La Marina", a primera línia de mar. Seguim viatge amb l'autocar i arribem a uns búnquers amb uns grans canons que van instal·lar els alemanys per defensar la costa. Un d'ells era completament aixafat, perquè havia estat tocat pels vaixells aliats que disparaven des del mar. Seguim fins a la platja d'Omaha, tot visitant el cementiri americà. El lloc impressiona, tantes creus

perfectament arrencades, testimoni d'una cruenta batalla. Podem veure també un plànol que explica com es va desenvolupar el desembarcament. També hi ha un memorial i una columnata semicircular amb uns gràfics que expliquen el curs de la guerra. Enmig, una gran escultura humana, que era una al·legoria de la llibertat. El memorial conté una capelleta cilíndrica, tota en petit mosaic, que conté dues al·legories: per un costat explica com els Estats Units envia els seus fills a lluitar i a salvar Europa, i per l'altre costat com França els acull. Acabada la visita, tornem a **Pont l'Évêque**.

Arromanches

Tapís de Bayeux

Divendres,18

Sortim cap a **Deauville-Trouville**, pobles turístics per excel·lència. L'autocar ens deixa prop d'una platja grandiosa, plena de para-sols tancats, perquè encara és aviat i fa un dia molt ennuvolat. Al passeig d'entrada veiem una placa que recorda que allí es van rodar escenes de la pel·lícula *Un hombre y una mujer*. També ens crida l'atenció que a unes baranes que separen les casetes dels banyistes hi ha, en lletres grans, els noms d'artistes de cinema de l'època daurada de Hollywood. Al carrer principal, paral·lel al mar, hi veiem unes cases molt maques d'estil normand. Cap a les onze arribem a **Honfleur**. Parem al port. A prop d'allí visitem l'església i el campanar, separats per una plaça. El campanar és una torre, tota ella de fusta, que conté un museu. L'església és, també, tota de fusta i té forma de doble casc invertit d'una nau. El conjunt és força original. A la plaça s'hi fa, des de temps molt antics, un mercat molt important. Anem a dinar a una *brasserie* anomenada "Els dos ponts", a prop del port. Després de dinar, anem a **Rouen**, tot creuant el riu Sena pel famós Pont de Normandia, així com el que passa per damunt del Gran Canal de Le Havre. Aquest canal fa la funció de port, més que no pas el riu, doncs no té marees. Després travessem un altre canal del Sena i al cap d'una hora arribem a Rouen. Desembarquem a la plaça Charles De Gaulle. Tot caminant anem cap a l'hotel, situat al centre històric. Allí ens espera la guia. Comencem la visita a dos quarts de cinc i ens dirigim a l'església de St. Maclau, d'estil gòtic, travessem uns carrers amb unes cases típiques normandes i arribem a un edifici molt antic, que recorda les vil·les dels romans; li diuen l'Atrium. A l'època de les grans epidèmies de pesta, va servir de cementiri. Actualment allotja l'Escola de Belles Arts.

Continuem cap a la Catedral, edifici grandios, romànic i gòtic, començat cap a l'any 1145. Ens diu la guia que van ajudar a construir-la comerciants rics que habitaven la zona. És en fase de restauració de la façana. Es poden observar

moltes escultures d'apòstols i profetes, que també restauraran. Davant mateix hi ha la casa on una temporada hi va viure el pintor impressionista Claude Monet, el qual va pintar diversos quadres de la Catedral, que eren tots diferents segons el color que a cada moment l'hi donava la llum del dia. Rouen és anomenada la ciutat de les 100 esglésies. Victor Hugo en va comptar, a la seva època, 104, tot i que actualment la majoria han estat convertides en museus o altres funcions. Després arribem a la plaça on va ser jutjada i cremada Sta. Joana d'Arc. Allí s'ha construït una església moderna, dissenyada per un arquitecte basc, aprofitant els vitralls d'una església antiga, destruïda durant la guerra. No l'hem pogut visitar perquè era tancada. Ens diu la guia que aquesta ciutat va patir danys molt greus durant els bombardeigs. Hem vist també el Palau de Justícia, un edifici renaixentista molt bonic. Retornats a l'hotel, ens preparem per anar a sopar a un restaurant proper. Sortim de nit per veure la ciutat, i anem a dormir aviat, ja que demà haurem de matinar per iniciar el viatge de tornada cap a Lleida.

Dissabte, dia 19

Ens aixequem a un quart de set. Esmorzem a la cafeteria de l'hotel. Hi ha un piano de cua, i el Josep ens fa un mini-concert. Tornem a la Plaça Charles De Gaulle, on ens espera l'autocar. Sortim en direcció a **Chartres**, hi arribem cap a les 10. Visitem la catedral (segles XII i XIII), famosa pels seus vitralls, que no vam poder apreciar perquè a l'exterior el temps era ennuvolat i endemés necessitaven un procés de neteja i restauració, ja iniciat a la façana de l'edifici, per causa de l'ennegritment de la pedra, fenomen que hem vist molt freqüent a les catedrals d'aquest país. Després de les habituals compres de postals i records, a un quart de 12 reemprenem la ruta, ara cap a la zona dels castells del Loira, concretament el de **Chenonceau**, a la vora del riu Cher. Visitem el castell. La visita ha estat curta, ja que no disposàvem de gaire temps, però suficient per adonar-nos de la magnificència del lloc. Dinem a un restaurant situat dintre del recinte del castell. Reemprenem el viatge i després de tres hores arribem a **Llemotges**, i ens allotgem a un hotel al costat de la monumental estació ferroviària de la ciutat. Després de sopar fem una visita nocturna: l'estació, la Catedral (que estava en obres) terrasses plenes de gent... I, a descansar, s'ha dit.

Catedral de Chartres

Diumenge, dia 20

Sortim en direcció cap a Tolosa del Llenguadoc. Som ja a Occitània. Creuem un paisatge més muntanyós, pertanyent al Massís Central Francès. Parem a Cahors, situat a una plana rica en cereals, vinya i ramaderia. Vam fer unes compres de productes de la zona, i vam visitar el *Pont Valentre*, una meravella de l'art medieval, un pont fortificat que em recorda el de Besalú. Allí vam poder llegir que el Papa Joan XXII que era de Cahors, va tenir cura, entre altres coses, de crear una universitat i d'impulsar el conreu de vinyes, amb raïm de molta qualitat. Seguim viatge. Al monitor de l'autocar ens posen un vídeo titulat *Mensajes del Agua*, d'un científic japonès. Un documental molt interessant. Arribem a Tolosa, important ciutat d'Occitània i capital del Departament d'Alta Garona. Parem i després de travessar un mercat ple de gent, ens apropem a la Catedral de St. Serni, d'estil romànic, que és la més gran d'aquest estil d'Occitània, i la segona de França. Ens sorprèn el color rosa, a causa dels maons amb què és construïda. A partir del segle XVII fan servir per a la construcció maons rosats. Hi ha molts edificis així en aquesta ciutat, per això Tolosa del Llenguadoc s'anomena "la ciutat rosa". Aquesta ciutat té actualment 900.000 habitants, és la 5a ciutat de França, que experimenta un fort creixement perquè s'hi han instal·lat nombroses empreses amb tecnologia punta. Després fem cap a la plaça del Capitoli, nom amb què és conegut actualment l'Ajuntament, un edifici esplèndid que allotja també teatre d'òpera, ballet, museu, etc. Seguim caminant fins al restaurant, on ens serveixen el típic *cassoulet*.

Cahors

Chenonceau

Seguidament continuem caminant cap a l'autocar, i mentre esperem, veiem el funcionament d'una de les encluses del *Canal du Midi*. Aquesta obra gegantina va ser construïda durant el segle XVII i va des de Tolosa fins a Sète, al Mediterrani. Després de dinar fem els últims kilòmetres per terreny francès fins que entrem a Catalunya per la Vall d'Aran. Parem una estona a Viella, visitem l'església i continuem viatge fins a Lleida, on arribem a les nou del vespre. Ha estat un viatge molt enriquidor, pel que hem vist i per les explicacions tan erudites i pel bon humor del senyor Elies. Realment, França és un gran país!

Pilar Boldú i Pons

Agost de 2008